

Heydər Əliyevin akademik heyətlə tarixi görüşü və Akademiyanın statusu məsələsi

İsa Həbibbəyli

Akademik

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti

E-mail: isa.habibbeyli@science.az

Annotasiya. Azərbaycan xalqının Ümummillə lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev özünün çoxillik dövlətçilik fəaliyyətində elm amilinə böyük önəm vermiş, elmin inkişaf etdirilməsinə və alimlərə daim qayğı göstərmiş, rəhbərlik etdiyi ölkəni və xalqı irəliyə doğru inkişaf etdirmək üçün elmi ideyalardan istifadə olunmasına xüsusi diqqət yetirmişdir.

Məqalədə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasının rəhbər heyəti, Akademiyanın həqiqi və müxbir üzvləri, respublikamızın tanınmış alimləri ilə 31 yanvar 1997-ci il tarixdə Prezident İqamətgahında keçirdiyi tarixi görüşün geniş mənada ölkə elminin, xüsusən də ali dövlət elmi təşkilatının tarixində və gələcək inkişafında əsaslı dönüş hadisəsi olduğu diqqətə çatdırılır.

Eni zamanda, məqalədə Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin tələb və təklif etdiyi müddəalar Milli Elmlər Akademiyasının dünya təcrübəsi və ölkə reallığı əsasında təsdiq olunmuş qızıl qaydasıdır. Həmçinin Azərbaycan Elmlər Akademiyasının strategiyasına və strukturuna da xalqımızın milli maraqları və müstəqil dövlətimizin mənafehləri baxımından yanaşaraq, elm sahəsində islahatların aparılması zərurəti haqqında Prezident Heydər Əliyevin 31 yanvar 1997-ci ildə irəli sürdüyü tələblər davamlı inkişafı ilə bağlı olan aktual prinsip kimi daim zaman-zaman həyata keçirilməsindən bəhs edilir.

Açar sözlər: Heydər Əliyev, Milli Elmlər Akademiyası, dövlətçilik fəaliyyəti, müstəqillik dövrü

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 28.11.2024; qəbul edilib – 11.12.2024

Heydar Aliyev's historical meeting with academic staff and the issue of the status of the Academy

İsa Həbibbəyli

Academician

The President of the Azerbaijan National Academy of Sciences

E-mail: isa.habibbeyli@science.az

Abstract. National leader of the Azerbaijani people, prominent statesman Heydar Aliyev attached great importance to the science factor in his many years of statehood, always took care of development of science and scientists, and paid special attention to the use of scientific ideas to develop the country and the people under his leadership.

In the article it is emphasized that the historical meeting of the President of the Republic of Azerbaijan Heydar Aliyev with the management team of the Academy of Sciences, the active and correspondent members of the Academy, and the well-known scientists of our republic at the Presidential Palace on January 31, 1997 was a major turning point in the history and future development of the country's science, especially the higher state scientific organization.

At the same time, the provisions demanded and proposed by the outstanding statesman Heydar Aliyev is the golden rule approved by the National Academy of Sciences based on world experience and country realities. In the article it is dealt about the implementation of the demands put forward by President Heydar Aliyev on January 31, 1997, about the need to carry out reforms in the field of science by approaching the strategy and

structure of the Academy of Sciences of Azerbaijan from the point of view of the national interests of our people and the interests of our independent state.

Keywords: Heydar Aliyev, National Academy of Sciences, statehood activity, period of independence

Article history: received – 28.11.2024; accepted – 11.12.2024

Giriş / Introduction

Dünya miqyasında elmin inkişafında Zaman və şəxsiyyət faktoru həmişə mühüm amillərdən biri olmuşdur. Ona görə də uzaqgörən dövlət xadimləri, böyük mütəfəkkirlər və maarifçilər öz fəaliyyətlərində elmin inkişafına diqqət və qayğı göstərmiş, cəmiyyətin inkişafı prosesində elm faktorundan bacarıqla istifadə etmişlər. Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev özünün çoxillik dövlətçilik fəaliyyətində elm amilinə böyük önəm vermiş, elmin inkişaf etdirilməsinə və alimlərə daim qayğı göstərmiş, rəhbərlik etdiyi ölkəni və xalqı irəliyə doğru inkişaf etdirmək üçün elmi ideyalardan istifadə olunmasına xüsusi diqqət yetirmişdir. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının inkişafında və müstəqil dövlətçilik ideallarına doğru istiqamətləndirilməsində Heydər Əliyev təliminin mühüm rolu və böyük xidmətləri vardır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasının rəhbər heyəti, Akademiyanın həqiqi və müxbir üzvləri, respublikamızın tanınmış alimləri ilə

31 yanvar 1997-ci il tarixdə Prezident İqamətgahında keçirdiyi tarixi görüş geniş mənada ölkə elminin, xüsusən də ali dövlət elmi təşkilatının tarixində və gələcək inkişafında əsaslı dönüş hadisəsidir. Görüşdə Elmlər Akademiyasının statusunun müəyyən edilməsi, ölkə elminin müstəqil dövlət quruculuğuna xidmət göstərməsi, alimlərin cəmiyyət qarşısındakı mövqeyi, onların sosial vəziyyətinin yaxşılaşdırılması, gənclərin elmə gəlişi, kadr islahatları kimi zəruri və aktual məsələlər ətrafında açıq söhbət aparılmışdır. Özünün mahiyyəti və əhəmiyyətinə görə dövlət başçısının ölkə alimləri ilə 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüşü Azərbaycan elm tarixinin nadir və əhəmiyyətli hadisəsidir. Bu görüş müstəqil Azərbaycan dövlətinin elm siyasətinin prioritetlərinin formalaşdırılmasına, Elmlər Akademiyasının mövcud problemlərinin həll edilməsinə, inkişaf perspektivlərinə dövlət səviyyəsində həsr edilmiş ilk müzakirə kimi tarixi əhəmiyyət kəsb edir.

Əsas hissə / Main Part

Məlum olduğu kimi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Sədrliyi ilə 31 yanvar 1997-ci ildə Elmlər Akademiyasının rəhbərliyi, həqiqi və müxbir üzvləri, institut direktorları və aparıcı alimləri ilə Prezident İqamətgahında görüşün keçirildiyi vaxta qədər ölkəmizdə müstəqillik şəraitində elm siyasətinə xüsusi bir müzakirə təşkil olunmamış, ciddi bir dövlət sənədi qəbul edilməmişdir. Müstəqilliyin başlanğıc illərində, 1992-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Ali Sovetində “Elm haqqında Qanun layihəsi” adlandırılan bir sənəd müzakirə edilsə də, elm sahəsində mövcud reallığı və perspektiv inkişafı, habelə dünya təcrübəsini müasir tələblər səviyyəsində əks etdirməyi

üçün təqdir olunmamışdır. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının hazırladığı “Akademiya haqqında”kı layihə isə bütövlükdə respublika üzrə elmi fəaliyyəti deyil, birtərəfli qaydada yalnız ayrılıqda götürülmüş bir elmi təşkilatın hüquqları və vəzifələrinə həsr olunduğu üçün digər elmi qurumların marağına səbəb olmamışdır.

Beləliklə, Elmlər Akademiyası hələ də keçmiş SSRİ Elmlər Akademiyasının iş üslubundan tam uzaqlaşa bilməmişdir. Bütün bunları yaxından müşahidə edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Elmlər Akademiyası heyəti ilə 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüşdən istifadə edərək, elmi ictimaiyyətə dövlət müstəqilliyi dövrünün elm siyasə-

tinin əsas prinsipləri və müddəaları haqqındakı baxışlarını çatdırmaq, onlarda yeni tarixi mərhələnin elm siyasətinin mahiyyətinə dair müasir dünyagörüşü formalaşdırmaq məqsədini həyata keçirməyi əhəmiyyətli hesab etmişdir. Ona görə də Heydər Əliyev müzakirələr zamanı ilk növbədə Elmlər Akademiyasının rəhbərliyini və üzvlərini keçmiş sovet cəmiyyətinin iş prinsiplərindən qurtarıb və fəaliyyətlərinin müstəqillik dövrünün xüsusiyyətlərinin doğurduğu yeni tələblər əsasında qurmağa çağırılmışdır. Prezident Heydər Əliyevin aşağıdakı fikirləri müstəqillik dövrü Azərbaycan Elmlər Akademiyasının konseptual əsaslarını müəyyən edir:

“İndi Azərbaycan müstəqil dövlətdir. Azərbaycanın Elmlər Akademiyası dövlət elmi akademiyasıdır. Bizim Akademiyamızın gərək strategiyası olsun. Akademiya gərək öz işini bu strategiya əsasında qursun. Bu strategiyayı da gərək siz respublikamızın həm elmi-tədqiqat sahəsindəki imkanlar əsasında qurasınız, həm də elmi-tədqiqat işlərinin nəticələrinə görə respublikamıza lazım olan sahələri əhatə etməyə çalışasınız.

Keçmişdə biz Sovetlər İttifaqının tərkibində olarkən yalnız bu İttifaq çərçivəsində hərəkət edə bilirdiksə, indi bütün dünya ilə əlaqə qururuq və qura bilərik... Ona görə də Sizin indiki iş planınız, elmi strategiyanız gerçəkdən də o keçmiş işlərdən tamamilə fərqli olmalıdır.

İndi ümumiyyətlə, qüsurlarımızdan biri ondan ibarətdir ki, çalışırıq keçmişdə necə olub, onu təkrar edək... Bundan uzaqlaşmaq lazımdır. Şübhəsiz ki, keçmişdə olan, bu gün üçün dəyərli təcrübədən istifadə etmək lazımdır... Amma keçmiş üsul-idarəni, metodları, qanun-qaydaları əsas götürüb, onları təkrar etmək düzgün deyil. Ona görə də indi siz elmin inkişafı üçün akademiyanın strategiyasını müəyyən edərkən, gərək işə bax, bu prinsiplər əsasında yanaşasınız” [1].

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 15 may 1991-ci il tarixdə təsdiq olunmuş “Azərbaycan Elmlər Akademiyasının statusu haqqında”kı dövlət sənədində Elmlər Akademiyasının tam müstəqil olması haqqındakı müddəalara tənqidi münasibətini bildirmişdir. Dövlət rəhbəri haqlı olaraq özəl, yaxud qeyri-hökumət təşkilatı və ya klub statusunda olan akademiylarla, dövlətin ali elmi təşkilatı

olan Elmlər Akademiyasını eyniləşdirmək meyillərinə də qarşı çıxmışdır. Çünki dünya təcrübəsində mövcud olan klub xarakterli akademiylarla fundamental tədqiqatlar aparmaqla məşğul olan, doktorantura təhsilini həyata keçirən, ölkənin elm siyasətini müəyyən edən, tərkibində elmi-tədqiqat institutları fəaliyyət göstərən elmlər akademiyları fərqli anlayışlardır. Azərbaycan Xalq Cəbhəsi hakimiyyətinin 1991-1992-ci illərdə Elmlər Akademiyasını ləğv etmək, akademiyanın mülkiyyətini özəlləşdirmək haqqındakı niyyətləri nə qədər səhv addım idisə, dövlət müstəqilliyinin ilk mərhələsində akademiya rəsmilərinin, ayrı-ayrı tanınmış elm adamlarının da bu ali dövlət elmi qurumunu dövlətdən, ölkədə gedən proseslərdən təcrid edilmiş şəkildə “müstəqil” elmi qurum kimi təsəvvür etmələri də kökündən yanlış idi. Əslində bu meyil də son nəticədə Elmlər Akademiyasının bağlanması və ya əhəmiyyətsiz bir quruma çevrilməsinə gətirib çıxara bilərdi. Çünki nəinki iqtisadi böhrandan hələ qurtara bilməmiş yeni qurulmuş Azərbaycan Respublikası, hətta inkişaf etməkdə olan və ya inkişaf etmiş ölkələrdə də Elmlər Akademiyaları əsasən dövlət büdcəsi hesabına maliyyələşdirilir. İnnovasiya və sahibkarlıq fəaliyyəti ilə də məşğul olan Elmlər Akademiyalarının əldə etdikləri əlavə gəlirlər inkişaf proseslərinə stimül versə də, onların müstəqil şəkildə fəaliyyət göstərmələrinə tam təminat verə bilmir. Bu mənada Prezident Heydər Əliyevin 31 yanvar 1997-ci il tarixdə keçirilən görüşdə dönə-dönə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının dövlət elmi müəssisəsi olmasını xatırlatması bu elmi təşkilatın fəaliyyətinə verilən qiymətdən çox, qurumun statusunu və vəzifələrini düzgün başa düşməyə çağırışın ifadəsidir: “Bunu deməyə məcburam ki, Azərbaycan Respublikasının müstəqil Azərbaycan Elmlər Akademiyası Azərbaycanın ən yüksək elmi müəssisəsi, elmi təşkilatıdır... Azərbaycan Elmlər Akademiyası dövlət akademiyasıdır, Prezidentin birbaşa himayəsi altındadır və Prezidentin qarşısında cavabdehdir.

...Bir tərəfdən deyirsiniz ki, Akademiyayı kimsə dağıtmaq istəyir, digər tərəfdən də qərar qəbul etmisiniz ki, Akademiya özünü idarə edən təşkilatdır, müstəqildir, filandır, heç kəsdən asılı deyil... Elə bu dağıntı işini özünüz

etmisiniz. Nizamnamə pozulanda hər şey ola bilər... Ona görə də öz səhvlərinizin bəlasını çəkirsiniz və mən buna yol verə bilmərəm” [1].

Dünya təcrübəsi və müstəqil Azərbaycan dövlətinin reallığı Ulu öndər Heydər Əliyevin nə qədər uzaqgörən və obyektiv mövqedə olduğunu təsdiq edir. Sonralar Milli Elmlər Akademiyasının Heydər Əliyev tərəfindən 2 yanvar 2003-cü ildə təsdiq edilmiş yeni Nizamnaməsində, Prezident İlham Əliyevin 2016-cı ildə təsdiq etdiyi Azərbaycan Respublikasının Elm haqqında Qanununda, AMEA-nın 2014-cü il və 2023-cü il tarixli Nizamnamələrində Milli Elmlər Akademiyasının ali dövlət elmi təşkilatı olması prinsipi əsas maddə kimi öz əksini tapmış və digər müddəalar həmin prinsip əsasında formalaşdırılmışdır. Bu, Milli Elmlər Akademiyasının statusunun müəyyən edilməsinin və fəaliyyətini davam etdirməsinin ana xəttini müəyyən edən əsas müddəadır.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev 31 yanvar 1997-ci il görüşündə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müstəqillik dövründəki statusu ilə yanaşı, əsas məqsəd və vəzifələri haqqında da konkret fikirlər irəli sürmüş, bu haqda akademiya rəhbərliyinə ən doğru yolu göstərmişdir: “Azərbaycan Elmlər Akademiyası Respublikamızın dövlət müstəqilliyinə xidmət etməlidir və Azərbaycan elminin inkişaf etməsində aparıcı rolunu oynamalıdır. Azərbaycan Prezidenti, hökuməti bunun üçün bütün imkanları yaradacaqdır.

Bu vəzifələri yerinə yetirmək üçün siz elmin inkişafı haqqında müəyyən bir mərhələdə strategiyanızı və taktikanızı müəyyən etməlisiniz, onu təsdiq etməlisiniz və Azərbaycan Prezidentinə təqdim etməlisiniz”.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin tələb və təklif etdiyi müddəalar Milli Elmlər Akademiyasının dünya təcrübəsi və ölkə reallığı əsasında təsdiq olunmuş qızıl qaydasıdır. Həmçinin Azərbaycan Elmlər Akademiyasının strategiyasına və strukturuna da xalqımızın milli maraqları və müstəqil dövlətimizin mənafeələri baxımından yanaşaraq, elm sahəsində islahatların aparılması zərurəti haqqında Prezident Heydər Əliyevin 31 yanvar 1997-ci ildə irəli sürdüyü tələblər davamlı inkişafı bağlı olan aktual prinsip kimi daim zaman-zaman həyata keçirilməkdə davam edir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasının rəhbərliyi və elmi heyəti ilə 31 yanvar 1997-ci il tarixdəki görüşündə müzakirə edilən digər məsələlərin hamısında xalqımızın və müstəqil dövlətimizin maraqları və mənafeələri mövqeyindən çıxış edilmişdir. Prezident Heydər Əliyevin bu tarixi görüşdə irəli sürdüyü Azərbaycan tarixinin, xüsusən XIX-XX əsrlər tariximizin yenidən yazılması zərurəti haqqındakı tələbi də keçmiş sovet ideologiyasının prinsiplərindən yaxa qurtarmağa və yeni tarixi dövrün tələbləri əsasında xalqımızın obyektiv reallıqlara və arxiv sənədlərinə əsaslanan gerçək tarixinin yazılıb yeni nəsillərə çatdırılması ideyasına xidmət edir: “İndi vəzifə ondan ibarətdir ki, Azərbaycanın tarixi yenidən yazılmalıdır... Mən demişəm ki, Azərbaycanın XX əsr tarixi yazılmalıdır. Mən bunu niyə belə demişəm? XX əsr çox mürəkkəb bir əsrdir. Bu əsrdə dünyada və respublikamızın həyatında baş vermiş ictimai-siyasi hadisələr məlumdur. Ancaq bu, XX əsrdə yaşadığımız ideologiyaya və onun konsepsiyasına görə bizim tariximiz təhrif olunmuşdur. Ona görə də mən çox çalışıram ki, biz XX əsr tariximizi tez yazaq. Çünki, bilirsiniz, tariximiz bir tərəfdən təhrif olunur, digər tərəfdən isə keçmişdə nə varsa, götürüb qəzetlərdə, kitablarda qaralamağa, pisləməyə başlayıblar... İndi Akademiyanın qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də Azərbaycan xalqının XIX-XX əsrlər tarixinin yazılmasıdır” [1].

Milli Elmlər Akademiyasının 50 illik yubileyinin keçirilməsi, Azərbaycanın tarixi Atlasının hazırlanması, yeni nəsil elmi kadrların yetişdirilməsi, Milli Ekologiya Fondunun yaradılması, arxiv işinin yenidən qurulması, 20 Yanvar hadisələrinə obyektiv siyasi-elmi qiymət verilməsi, görkəmli elm xadimlərinin yubileylərinin qeyd olunması, gənclərin elmi fəaliyyətə cəlb edilməsi kimi həlli zəruri olan məsələlər ətrafında aparılan müzakirələr və qəbul edilən qərarlar miqyasına və əhəmiyyətinə görə 31 yanvar 1997-ci il görüşünün ölkə Prezidenti ilə alimlərin dialoqundan çox, müstəqillik dövründə Elmlər Akademiyasının problemlərinə və vəzifələrinə həsr edilmiş müşavirə səviyyəsində keçirildiyini göstərir. Bu tarixi görüş və müzakirələrdə Heydər Əliyevin

göstərdiyi yol Elmlər Akademiyasını müstəqillik adı altında yanlış fəaliyyət göstərməkdən qurtarıb, düzgün istiqamətdə inkişaf etdirilməsini müəyyən etmişdir. Həmin tarixi görüşdə iştirak etmiş **akademik Cəmil Quliyev** çıxışında 31 yanvar 1997-ci il görüşünü Elmlər Akademiyasının xilas hadisəsi, Heydər Əliyev tərəfindən xilas edilməsi hadisəsi kimi dəyərləndirmişdir: “Azərbaycan Elmlər Akademiyası ətrafında gedən söhbətlər hamıya məlumdur... Azərbaycan Elmlər Akademiyasını bu gün Siz xilas etdiniz... Siz akademiyanın ləğvi barədə bütün dedi-qodulara son qoydunuz...” [2]

Beləliklə, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin akademik heyətlə keçirilmiş 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüşü ilə Elmlər Akademiyasının ləğv edilməsi, statusunun dəyişdirilməsi, elmi tədqiqat institutlarının bağlanması kimi cəmiyyətdə gedən söz-söhbətə son qoyulmuşdur. Məhz həmin görüşdə Prezident Heydər Əliyevin qəti mövqeyi ilə Elmlər Akademiyasının statusunun dəyişdirilərək – Qazaxıstan variantına uyğunlaşdırılması, yəni Məhdud Məsuliyyətli Cəmiyyətə, yaxud ictimai təşkilata çevrilməsi sahəsindəki mübahisəli fikirlər aradan qaldırılmışdır. Azərbaycan elminin taleyində xüsusi əhəmiyyətə malik olan həmin tarixi görüşdə Elmlər Akademiyasına dövlət dəstəyinin daha da qüvvətləndirilərək bu qurumun ali dövlət elmi təşkilatı kimi fəaliyyətini davam etdirməsi qəti olaraq təsdiqlənmişdir. Elmlər Akademiyasının mahiyyətini ifadə edən “ali dövlət elmi təşkilatı” formatı Ulu öndər Heydər Əliyevin dahiyənə dəqiqliklə müəyyən etdiyi təyinatdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin elm xadimləri ilə görüşündə elmi ictimaiyyətin diqqətinə çatdırdığı qəti mövqe ilə Elmlər Akademiyasının statusu, fəaliyyət istiqaməti müəyyən edilmişdir: “Bir şeyi bilməlisiniz ki, – bu mənim fikrimdir, Azərbaycan Elmlər Akademiyası respublikamızın ən yüksək elmi müəssisəsidir. O, Azərbaycan dövlətinə məxsusdur. Son illərdə təkcə Azərbaycanda yox, dünyanın hər yerində müxtəlif akademiya yaranır. Eşidirsən ki, filan yerdə akademiya yaranıb, filankəs o akademiya üzv seçilib... Əgər belə desək, bu, özəl akademiyalardır... Amma Azərbaycan

dövlətinin ən yüksək elmi müəssisəsi Respublikamızın Elmlər Akademiyasıdır... Bu akademiyanın işi və orada işləyənlərin səviyyəsi, şübhəsiz ki, başqalarından yüksəkdir, yüksək də olacaqdır”.

Elmlər Akademiyası heyəti ilə Prezident İqamətgahındakı 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüş Akademiyaya Milli Elmlər Akademiyası statusunun verilməsinə aparan yolun başlanğıcıdır. Bu tarixi görüşdən sonra Elmlər Akademiyasının rəhbər heyətinin yenidən təşkili, həyata keçirilən digər dəyişikliklər Akademiyaya rəsmi şəkildə ali dövlət elmi təşkilatı statusunun verilməsi anlayışını ifadə edən Milli Elmlər Akademiyası haqqında qərarın qəbul edilməsinə doğru istiqamətləndirilmişdir.

Elmlər Akademiyasının kollektivi Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin alimlərlə keçirdiyi 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüşün mahiyyəti və əhəmiyyətini yüksək dəyərləndirmiş, Akademiyanın gələcəyinə göstərilən dövlət qayğısını minnətdarlıqla qarşılamışdır. İlk dəfə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Elmi İrs Arxivindən əldə etdiyimiz sənədlər 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüşün doğurduğu əks-sədanı bütün reallıqları ilə birlikdə əyani şəkildə görməyə, konkret detalları ilə təsəvvür etməyə imkan yaradır. Bu baxımdan Prezident İqamətgahında keçirilmiş tarixi görüşdən dərhal sonra, 5 fevral 1997-ci il tarixdə Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin iclasında Akademiyanın Ümumi Yığıncağının çağırılması haqqında qərarın qəbul edilməsi və 7 fevral 1997-ci ildə Ümumi Yığıncağın keçirilməsi akademik təşkilatın elmin inkişafına və alimlərə göstərilən dövlət qayğısına yüksək əhval-ruhiyyə ilə cavab vermələrini əks etdirir.

Azərbaycan Elmlər Akademiyasının 7 fevral tarixdə keçirilmiş Ümumi Yığıncağında Rəyasət Heyətinin iclasında təsdiq olunmuş gündəliyə əsasən Elmlər Akademiyasının üzvlərinin və onun rəhbər orqanlarının seçkiləri haqqında Əsasnamənin II bölməsinin 5-ci bəndinə müvafiq olaraq yeni müddətdə Azərbaycan EAnın prezidenti seçkilərinin keçirilməsi məsələsi müzakirə olunmuşdur. Bununla belə, 7 fevral 1997-ci il tarixdə öz işinə başlayan Ümumi Yığıncaqda təşkilatı məsələyə baxılsa da,

Akademiyanın üzvləri çıxış edərək Prezident İqamətgahındakı 31 yanvar 1997-ci il tarixli görüş haqqında təəssüratlarını bölüşmüş, həmin tarixi günün dərsləri və çağırışlarını diqqət mərkəzinə çəkmişlər. Bu mənada Elmlər Akademiyası Ümumi Yığıncağının 7 fevral 1997-ci il tarixli iclası Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin elm siyasəti, Akademiyanın müstəqillik dövründəki statusu məsələsi və vəzifələrinə həsr edilmiş forum təsiri bağışlayır. Elmlər Akademiyasının Ümumi Yığıncağında çıxış edənlərin görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin uğurlu dövlətçilik fəaliyyəti, apardığı məqsədyönlü elm siyasəti, Akademiyanın rolu və vəzifələri haqqındakı fikirləri elm tariximizin əhəmiyyətli səhifələridir. AEA Ümumi Yığıncağının 7 fevral 1997-ci il tarixli iclası müstəqil Azərbaycan dövlətinin elm siyasətinin cəmiyyətdə dərk olunmasını və şərh edilməsini əks etdirən akademik yığıncaq kimi də tarixi hadisədir. Ümumi Yığıncağın bu iclası Azərbaycan alimlərinin mövqeyi, dünyabaxışı haqqında da aydın təsəvvür yaradır. Ümumi Yığıncağın təşkilatı məsələyə baxılmasına qədərki giriş hissəsinə sədrlik edən akademik Eldar Salayev 31 yanvar 1997-ci il tarixdə Prezident İqamətgahında görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə keçirilən görüşü “nəinki Akademiyanın həyatında, eyni zamanda, Azərbaycan elmində tarixi bir hadisə” kimi qiymətləndirmişdir.

Qeyd etmək lazımdır ki, çıxış edənlərin hamısının nitqlərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin çoxillik dövlətçilik fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi və Akademiyaya qayğısı diqqət mərkəzində olmuşdur. Elmlər Akademiyasında 31 yanvar 1997-ci il görüşünün tarixi hadisə olduğu dərinə dərk edilmiş, Prezident Heydər Əliyevin müstəqillik dövründə yeni Akademiya quruculuğu sahəsində irəli sürdüyü müddəaların bütün aspektləri təhlil edilərək yüksək qiymətləndirilmişdir. **Akademik İsmayıl İbrahimov** Prezident İqamətgahındakı görüşün ümumiyyətlə elmin və konkret olaraq Akademiyanın inkişafına göstərilən dövlət qayğısının xüsusi əməli ifadəsi olduğunu nəzərə alaraq, Prezident Heydər Əliyevə minnətdarlıq məktubu göndərilməsi təklifi ilə çıxış etmişdir:

“Hörmətli Akademiya üzvləri, yaqin razi olarsınız ki, biz bu günlər Akademiyamızın tarixində onun təsisindən sonrakı böyük hadisələrdən birinin, bəlkə də ən böyük hadisəsinin iştirakçılıyıq. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin başçısı, Respublika Prezidenti Heydər Əliyev öz qərargahına Akademiyanın tam geniş tərkibini dəvət edib, Akademiyamızın keçmişi, bu günü və gələcək fəaliyyəti barədə fikir mübadiləsi aparıb, dövlət akademiyasının gələcək inkişaf yolları üçün göstərişlər verib. Bu qoyulan vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün müəyyən şəraitin yaradılması məqsədilə Akademiya heyətinin və ümumiyyətlə Akademiya işçilərinin maddi təminatı məsələsi də Respublika Prezidentinin diqqət mərkəzində olmuş və həll edilmişdir.

Keçirilən böyük görüşün nəticələrini nəzərə alaraq, təklif edirəm ki, bugünkü ümumi iclasımız adından Respublika Prezidentinə müraciət qəbul olunması Rəyasət Heyətinə tapşırılsın”.

Ümumi Yığıncaqdakı çıxışların hər biri Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin alimlərlə görüşünün mahiyyəti və əhəmiyyəti haqqındakı akademik baxışların ifadəsidir. Bütövlükdə Akademiya üzvlərinin çıxışları müstəqil Azərbaycan dövlətinin elm siyasətinin və Akademiyanın inkişafı strategiyasının konseptual əsasları haqqında Heydər Əliyev təliminin mahiyyətinin açıqlanmasına və qarşıya qoyulan vəzifələrin müəyyən edilməsinə həsr edilmişdir.

Akademik Bəkir Nəbiyev: *“Biz hamımız düz bir həftə bundan əvvəl Prezident Aparatında keçirilən görüşün təsiri altındayıq... Bəli, sırası elmi işçidən başlamış Akademiya üzvlərinə qədər hamının məvacibi artırılmışdır... Lakin bizi daha çox mütəəssir edən Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev cənablarının Akademiya və Azərbaycan elmi haqqında yüksək səriştəli nitqidir.*

...Elmlər Akademiyası ətrafında yaranmış qeyri-müəyyənliyin sükut buzunu sındıran bu tarixi görüşdən irəli gələn vəzifələrin yerinə yetirilməsi üçün görülməli işlər inanıram ki, bizim bundan sonra keçiriləcək daha geniş və işgüzar yığıncaqlarımızda müzakirələrin predmeti olacaqdır”.

Akademik Musa Rüstəmov: *“Əlbəttə, bu özü böyük tarixi hadisədir ki, Respublika*

Prezidenti EA-nın üzvlərini şəxsən qəbul etmiş, Azərbaycan elminə olan münasibətini göstərmişdir... Bu, Elmlər Akademiyasının inkişafına çox böyük təsir göstərəcəkdir. Prezident həmçinin öz çıxışında gələcək inkişaf yollarını da göstərmişdir... Bütün bunlar imkan verəcək ki, Akademiyaya gənclər də cəlb olunsunlar”.

Akademik Ziya Bünyadov: “Bir həftə bundan qabaq birinci dəfə idi ki, Respublika Prezidentinin iqamətgahında Akademiyanın işçiləri ilə belə görüş keçirilirdi... Nəhayət, Prezidentimiz bizi toplayıb Akademiyanın qaygısını izah etdi, Akademiyanın gələcək həyatı üçün təhlükəli olan sözləri kənarlaşdırdı. Onun bizə tövsiyə etdiyi məsələlərlə addımlamalıyıq. Biz artıq XXI əsrin astanasındayıq”.

Akademik Asəf Nadirov: “Akademiyanın həyatında yeni dövr başlayır... Müstəqillik əldə ediləndən sonra 5 dəfə dəyişən hakimiyyət strukturları respublikamıza ağır zərbə vurduğu kimi, Akademiyamıza da ağır zərbə vurdu. Hətta məsələ o yerə çatmışdı ki, Akademiyanın ləğvi məsələsi irəli sürülmüşdü. Lakin 1993-cü ildə xalqın tələbi ilə yenidən hakimiyyətə gələn Heydər Əliyev cənabları təkcə Akademiyada yox, respublikamızın həyatında böyük dönüş yaratdı... Artıq bizi gözləyən təhlükə nəinki sovuşdu, bizim respublikanın başqa ölkələr qarşısında nəyə qadir olduğu göstərildi. Bu cəhətdən Heydər Əliyev cənablarının uzaqgörən, müdrik siyasətinə heyranam.

Heydər Əliyev cənabları eyni zamanda, göstərdi ki, Akademiyanın böyük intellektual imkanları var. Bu xalq gələcək dünya sivilizasiyasına öz töhfələrini verə bilər.

...1970-80-ci illəri xatırlayıram... Azərbaycandakı yüksəliş hörmətli Prezidentimizin yüksəlişi idi... Azərbaycan alimləri, elmlər doktorları 3 dəfədən çox artdı. Heydər Əliyev cənablarının müdrikliyi göstərir ki, bundan sonra da Akademiyanın inkişafı üçün yeni addımlar atılacaq.

Mən də 31 yanvardakı görüşün təsiri altındayam... Akademiyaya heç vaxt belə status verilməmişdi. ...Elmlər Akademiyası bütün siyasi proseslərdə Respublika Prezidentini dəstəkləyir və bundan sonra da dəstəkləyəcəkdir”.

AEA Ümumi Yığıncağında çıxış edən **akademik Fuad Qasımzadə** Azərbaycan tarixinin Heydər Əliyev epoxasının mühüm tarixi

hadisələrini nəzərə çatdırmışdır: “Sizi inandıraram, əvvəllər Moskvada deyəndə ki, biz Azərbaycandanıq, çoxusu belə bir respublikanı tanıyırdılar. Ancaq Bakını tanıyırdılar. Onu da nefti ilə tanıyırdılar. Hörmətli Prezidentimiz orada 5 il işləyəndən sonra Azərbaycanı şöhrətləndirdi... İndi bizim respublika ilə hesablaşsınlar.

Heydər Əliyev cənabları uzun müddət Azərbaycana rəhbərlik edərkən Leonid İliç Brejnev 3 dəfə Azərbaycana gəldi. “Azərbaycan iri addımlarla addımlayır” – dedi. Bunu bütün dünya bildi.

...XIX-XX əsərlər tarixinin yazılması fikri tamamilə doğrudur...

...Əminəm ki, 31 yanvar bizim hamımız üçün dönüş nöqtəsi olmalıdır.

Hörmətli Prezidentimiz əmin ola bilər ki, Azərbaycan alimləri öz işlərində böyük dönüş yaradacaqlar”.

Elmlər Akademiyasında əlamətdar tarixi günlər və dönüş nöqtəsi olan, 27 il bundan əvvəl baş vermiş, 31 yanvar və 7 fevral 1997-ci il tarixli hadisələrdə iştirak və çıxış edənlərdən bir çoxu hazırda ölkəmizin elm və ali təhsil sahəsində fəaliyyətlərini davam etdirir, ali qanunverici orqanımız olan Milli Məclisdə təmsil olunurlar. Milli Aviasiya Akademiyasının rektoru akademik Arif Paşayev, Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi Geologiya və Geofizika İnstitutunun direktoru akademik Akif Əlizadə, AR Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru akademik Urxan Ələkbərov, Milli Məclisin deputatı akademik Ziyad Səmədzadə, AMEA-nın vitse-prezidenti akademik Tofiq Nağıyev, AMEA-nın müşaviri akademik Telman Əliyev, təqaüdcü akademik Ramiz Rizayev, Azərbaycan Dövlət Neft və Sənaye Universitetinin kafedra müdiri, müxbir üzv Rafiq Əliyev, Bakı Dövlət Universitetinin kafedra müdirləri akademik Vasif Babazadə və müxbir üzv Məsumə Məlikova, Fizika İnstitutunun laboratoriya müdiri akademik Təyyar Cəfərov ölkə maraqlarına xidmət edən elm və təhsil siyasətinin uğurla həyata keçirilməsi və Elmlər Akademiyasının yenidən qurulması yollarında uzun illər ərzində davamlı olaraq fəaliyyət göstərməklə vaxtilə Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən müəyyən edilmiş strategiyanın böyük inkişafa gətirib çıxardığını rəhbərlik və təmsil etdikləri

sahələrdəki əməli işləri və qazandıqları nailiyyətləri ilə bir daha nümayiş etdirirlər. Azərbaycan elminin qızıl fondunu təşkil edən bu görkəmli alimlərdən akademik Akif Əlizadənin, akademik Telman Əliyevin, akademik Vasif Babazadənin, müxbir üzv Mənsümə Məlikovanın AEA-nın 7 fevral 1997-ci il tarixli Ümumi Yığıncağındakı çıxışlarında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin irəli sürdüyü elmin və Akademiyanın inkişaf konsepsiyası dönmədən müdafiə edilmiş və təmsil olunduqları sahələrdə bacarıqla yerinə yetirilmişdir. Beləliklə, Azərbaycanda elm və təhsil müstəqillik dövrünün yüksək idealları əsasında inkişaf etdirilərək, ölkəmizin ümumi yüksəlişinə xidmət göstərmişdir.

Akademik Akif Əlizadənin çıxışından:
“Azərbaycan Respublikası müstəqillik əldə edəndə ağır günlər keçirib. Şükürlər olsun ki, Heydər Əliyev cənablarının səy və bacarığı nəticəsində xalqımız böhrandan çıxma bilmişdir... Siyasi sabitlik bərqərar olmuşdur.

...Neft kontraktları ilə əlaqədar tez-tez xaricdə oluram. Orada ardıcıl olaraq şahidi oluram ki, dövlətimizin, respublikamızın böyük rəhbərinə nə qədər hörmət yüksəlmiş və get-gedə də yüksəlməkdədir.

31 yanvar 1997-ci il doğrudan da tarixi bir gündür. Möhtərəm Prezidentimiz Heydər Əliyevlə görüş zamanı onun nitqi hamımızı heyran etdi. Həmin çıxışda möhtərəm Prezidentimiz Elmlər Akademiyasına yüksək qiymət vermiş, müstəqil Azərbaycanın müstəqil elmi haqqında əsaslı fikirlər irəli sürmüşdür.

...Tamamilə belə hesab edirəm ki, müstəqil Azərbaycan elmimizin strategiyası barədə düşünülməlidir... Təhsil və elm münasibətlərinə yenidən baxılmalıdır!!!”

Akademik Telman Əliyevin çıxışından:

“...Artıq 40 ildir ki, Akademiyada işləyirəm. Bu 40 ilin müddətində ilk dəfə olaraq Akademiyamızın, elmimizin strategiyasının belə düzgün qoyulmasının... şahidiyik... Bundan belə nəticə çıxartdım ki, əlimizi çırmayıb yeni formada işimizi qurmalıyıq... İndi Akademiyada əsl işləmək şəraiti yaranıb. İndi bizim Akademiya daha çox xeyir verə bilər. Biz islahat keçirməliyik... Biz gərək paylanmış informasiya sistemi yaradaq. Belə olduqda ümumdünya informasiya sistemlərinə qoşula bilərik”.

Akademik Vasif Babazadənin çıxışından:
“1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan xalq cəbhəsi hakimiyyətdə olarkən Akademiyanın qalib-qalmaması haqqında söhbətlər gedirdi. Xalqın iradəsi ilə... Heydər Əliyev cənabları hakimiyyətə gələndən sonra bu cür hakimiyyətə son qoyuldu... 3 ilə yaxındır ki, cəbhə bölgələrində qan tökülür. Azərbaycan artıq özünün müstəqil konstitusiyasını qəbul edib. Lissabon Sammitində Azərbaycanın haqq sözü bütün dünyaya yayıldı.

Müxbir üzv Mənsümə Məlikova: “31 yanvar Akademiyanın tarixində yeni səhifədir. Görüş bununla əlamətdardır ki, möhtərəm Prezidentimiz Akademiyanın qarşısında mühüm vəzifələr irəli sürdü və elmin müxtəlif sahələri üzrə istiqamətləri müəyyən etdi.

...Hazırda respublikamız demokratik yol ilə inkişaf edir.... İlk dəfədir ki, Azərbaycan Respublikası beynəlxalq miqyasda öz yerini tutmuşdur. Hüquqi islahatlar keçirilir. Bütün bunlar Heydər Əliyev cənablarının xidmətləridir”.

Göründüyü kimi, 31 yanvar 1997-ci ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin Elmlər Akademiyasının rəhbər heyəti və respublikamızın tanınmış alimləri ilə görüşü və həmin görüş zamanı dövlət başçımız tərəfindən irəli sürülmüş vəzifələr ölkə elminin və Akademiyanın inkişafında mühüm rol oynamışdır. Bu tarixi görüşdə və ondan sonra keçirilmiş Elmlər Akademiyasının Ümumi Yığıncağında aşağıdakı məsələlər həll edilmişdir:

1. Elmlər Akademiyasının bağlanması, ləğv edilməsi haqqındakı fikirlərə son qoyulmuşdur.

2. Akademiyanın statusu məsələsi həll edilmişdir.

3. Ölkəmizin akademiya qurumuna Milli Elmlər Akademiyası statusu verilmişdir.

4. Müstəqillik şəraitində Akademiyanın yenidən qurulmasının zəruriliyi meydana qoyulmuş, bundan sonrakı dövr üçün əsas istiqamətləri müəyyən olunmuşdur.

5. Elmlər Akademiyasının müstəqil Azərbaycan dövlətimizin inkişaf etdirilməsinə xidmət etməsi xətti müəyyən olunmuşdur.

6. Elmlər Akademiyasının yeni inkişaf strategiyasının hazırlanması tapşırığı verilmişdir.

7. Azərbaycan alimlərinin müstəqil Azərbaycan dövlətinin rəhbərinin ətrafında daha sıx birləşdirilməsi təmin edilmişdir.

8. Nəhayət, 31 yanvar 1997-ci il tarixdə Prezident İqamətgahında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin bir qrup elm adamlarının iştirakı ilə elmin və Akademiyanın inkişafı ilə əlaqədar müəyyən etdiyi siyasi xətt, irəli sürdüyü müddəalar, qarşıya qoyduğu vəzifələr Akademiyanın 7 fevral 1997-ci il tarixli Ümumi Yığıncağında ölkəmizin elmi ictimaiyyətinə, Akademiya əməkdaşlarına çatdırılmışdır.

9. Elmlər Akademiyası yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur.

Ən nəhayət, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının 7 fevral 1997-ci il tarixli iclasında gizli səsvermə ilə **akademik Fəraməz Maqsudov** Akademiyanın Prezidenti seçilmişdir. Hesablama Komissiyasının sədri, Zoologiya İnstitutunun direktoru, **akademik Musa Musayevin rəhbərliyi** (üzvlər **akademik Hacıbəy Sultanov, akademik Toğrul Şahtaxtinski**) ilə aparılan səsvermədə iştirak edən 34 nəfər Akademiyanın həqiqi üzvündən 33 nəfəri akademik Fəraməz Maqsudovun lehinə, 1 nəfər isə əleyhinə səs vermişdir.

Elmlər Akademiyasının kollektivi adından Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevə ünvanlanmış **Müraciət** həm dövlət başçısının ölkənin və elmin inkişafı sahəsindəki böyük xidmətlərinə verilən yüksək elmi qiymət, həm Elmlər Akademiyasının minnətdarlıq borcunun ifadəsi və həm də alimlərimizin müstəqil Azərbaycan Respublikasının rəhbəri qarşısındakı yeni öhdəliklərinin bəyannaməsidir. Ümumi Yığıncaqda akademik Bəkir Nəbiyevin səsləndirdiyi dərin məzmununa malik olan həmin tarixi müraciətdə deyilirdi:

**“Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
H.Ə.Əliyev cənablarına
Azərbaycan Elmlər Akademiyası Ümumi
Yığıncağı iştirakçılarının
MÜRACİƏTİ**

Möhtərəm Prezident!

Respublikamızın elmi ictimaiyyəti Sizin Elmlər Akademiyasının üzvləri ilə görüşünüzü tarixi bir hadisə kimi yüksək qiymətləndirir.

Çoxdan gözlədiyimiz bu görüşdə Siz maddi sıxıntılar keçirən alimlərə yaşamaq və işləmək üçün maddi-mənəvi qarant verdiniz. Öz tarixi ənənələrini və nüfuzunu itirmək təhlükəsi altında olan, 1989-cu ildən bəri elmə daxil olmayan bir para yarımçıq siyasətçilər, səriş-təsiz rəhbərlər tərəfindən mənfi imici yaradılmış Akademiyanın cəmiyyətdə özünəməxsus rolunu və statusunu müəyyən etməklə elmimizin gələcək inkişafına zəmin yaratdınız. Sizin çox doğru olaraq qeyd etdiyiniz kimi, Azərbaycan Elmlər Akademiyası Azərbaycan dövlətinə mənsubdur və bilavasitə Respublika Prezidentinin tabeçiliyində olmalıdır.

Möhtərəm Prezident! Özünüzün dediyiniz kimi Akademiyanın 52 illik tarixinin yarısından çoxu Sizin həyatınız və rəhbərliyinizlə bağlı olmuşdur. Məhz Sizin rəhbərliyiniz dövründə Azərbaycan Elmlər Akademiyası dünya şöhrəti qazanmış, burada çalışan alimlər dövlətin diqqət və qayğısı ilə əhatə olunmuşlar. Bu gün Akademiyada çalışan istedadlı alimlərin bir çoxu Sizin xeyir-duanızla keçmiş SSRİ-nin ən nüfuzlu ali təhsil mərkəzlərində oxumuş, yüksək ixtisaslı kadrlar kimi Vətənə qayıtmışlar.

Hörmətli Prezident! Siz bu tarixi görüşdə müstəqil Azərbaycan Respublikasının Elmlər Akademiyasının strateji konsepsiyasının əsas istiqamətlərini müəyyən etdiniz. Xalqımızın müstəqillik şəraitində siyasi, iqtisadi və mənəvi sahələrdəki problemlərinin həllində alimin və elmin rolunun nədən ibarət olduğunu göstərdiniz. Sizin xalqımızın tarixinə, mənəvi mədəniyyətinə xüsusi diqqətiniz, iqtisadi çətinliklərə baxmayaraq bu sahələrin öyrənilməsinə, XIX–XX əsrlər tariximizin tədqiqinə xüsusi maddi təminat verməyiniz böyük vətəndaşlıq xidmətidir.

Elmlər Akademiyasının alimləri Sizin müdrik daxili və xarici siyasətinizi həmişə dəstəkləmişlər və bundan sonra da dəstəkləyəcəklər. Onlar bunu Respublikamızın həyatının ən çətin anlarında sübut etmişlər. Bütün Azərbaycan xalqı kimi alimlər də mövcud hakimiyyətə zidd qüvvələrin qanunsuz hərəkətlərini pisləmiş, xalqımızın seçdiyi Prezidenti qətiyyətlə dəstəkləmişlər.

Möhtərəm Prezident!

Elmlər Akademiyasının alimləri Sizin qayğı və diqqətinizdən ruhlanaraq Azərbaycan elminin inkişaf etdirilməsi və suveren, müstəqil

Azərbaycan Respublikasının tərəqqisi üçün allərindən gələnə edəcəklər.

Sizə Azərbaycan xalqının rifahı naminə gərgin, yorulmaz fəaliyyətinizdə daha böyük uğurlar arzulayırıq!

AEA Ümumi Yiğıncağının iştirakçıları, 7 fevral 1997-ci il”.

Göründüyü kimi, Elmlər Akademiyası rəhbərliyi və elmi heyətinin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevlə 31 yanvar 1997-ci il görüşü Akademiyanın inkişafında yeni tarixi mərhələnin – müstəqillik dövrünün əsaslarını, gələcək fəaliyyətinin əsas istiqamətlərini müəyyən etmişdir. Ona görə 31 yanvar 1997-ci il görüşü, yaxud müşavirəsi müstəqil Azərbaycan dövlətinin elm siyasətinin prioritetlərini meydana qoymuş mühüm hadisədir. Prezident Heydər Əliyevin sədrliyi ilə aparılan müzakirələr, qarşıya qoyulan vəzifələr Azərbaycan Elmlər Akademiyasının müstəqillik dərsləri kimi xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bundan sonra Heydər Əliyevin imzaladığı 15 may 2001-ci il tarixli Fərmanla Akademiyaya Milli Elmlər Akademiyası statusu verilməsi ilə bu ali dövlət elmi təşkilatının Azərbaycan elminin keçmiş sovet ideologiyasının təsirlərindən ayrılaraq, xalqımızın milli maraqlarına və ölkəmizin dövlətçilik mənafeələrinə xidmət etmək vəzifəsinə doğru istiqamətləndirilməsi məsələsi rəsmi şəkildə həll edilmişdir. Bu mənada Prezident Heydər Əliyevin Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası haqqındakı 15 may 2001-ci il tarixli, 4844 sayılı Fərmanı Elmlər Akademiyasının tarixində və taleyində dönüş yaratmış dövlət qərarı kimi mühüm elmi və siyasi əhəmiyyətə malikdir. Məhz həmin Fərmanla müstəqil Azərbaycan Respublikasında ölkəmizin və xalqımızın milli və dövlətçilik mənafeələrinə xidmət edən Akademiya yaratmaq quruculuğu başa çatdırılmışdır. Ulu öndər Heydər Əliyev 15 may 2001-ci il tarixdə imzaladığı Fərmanla bundan əvvəlki rəhbərliyin təsdiq etdiyi “Azərbaycan Elmlər Akademiyasının statusu haqqında”kı 15 may 1991-ci il tarixli sərəncamın mətnində qeyd edilmiş Akademiyanı ölkədən

təcrid edilməyə aparan, müstəqillik dövrünün dərk olunmamış eyforiyasından doğan “müstəqil” ifadəsini “milli” sözü ilə əvəz etməklə və “ali dövlət elmi təşkilatı” ifadələrini dövlət sənədi səviyyəsində rəsmiləşdirməklə Elmlər Akademiyasının müstəqillik dövründəki strategiyasını müəyyən etmişdir. Heydər Əliyevin “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası haqqında”kı 15 may 2001-ci il tarixli Fərmanın preambula hissəsində öz əksini tapmış müddəalar və əsas istiqaməti müəyyən edən ayrıca maddə də ifadə olunan mətləblər Azərbaycan elminin və Elmlər Akademiyasının müstəqillik dövründəki gələcək inkişafının əsas mahiyyətini və istiqamətlərini özündə əks etdirir. Fərmanda deyilirdi: “Azərbaycan Respublikasında milli elmi potensialın qorunub saxlanılması, gücləndirilməsi, xalqımızın tarixi və mədəniyyəti ilə bağlı araşdırmaların müasir standartlar səviyyəsində aparılmasının təmin edilməsi, fundamental elmi tədqiqatların əlaqələndirilməsi işinin təkmilləşdirilməsi, elmi fəaliyyətin həyata keçirilməsi üçün daha əlverişli şəraitin yaradılması məqsədilə qərara alıram:

1. Azərbaycan Elmlər Akademiyasının ali dövlət elmi təşkilatı olduğunu nəzərə almaqla Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası adlandırılınsın.

2. Azərbaycan Elmlər Akademiyası bir ay müddətində Akademiyanın Nizamnaməsinin layihəsini, onun strukturu ilə, habelə elmi potensialından və tərkibindəki müəssisələrin maddi-texniki bazasından istifadə olunmasının effektivliyinin artırılması ilə bağlı təkliflərin hazırlayıb, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti bu Fərmandan irəli gələn məsələləri həll etsin.

4. Bu Fərman imzalandığı gündən qüvvəyə minir.

Heydər Əliyev

*Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Bakı şəhəri, 15 may 2001-ci il, № 4844”.*

Nəticə / Conclusion

Bütün bunlara görə Ümummillî lider Heydər Əliyevin “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası haqqında”kı 15 may 2001-ci il tarixli Fərman Milli Elmlər Akademiyasının müstəqillik dövrünün fəaliyyət proqramı və yol xəritəsidir. Bundan sonra görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev 4 yanvar 2002-ci il tarixdə “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizamnaməsinin təsdiq edilməsi haqqında” Fərmanı imzalamaqla “ali dövlət elmi təşkilatı” statusu verdiyi akademik qurumun müstəqillik epoxasındakı fəaliyyətini yeni üfüqlərə çıxarmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin qurub-yaratdığı möhtəşəm Azərbaycanda cəmiyyət həyatının bütün sahələri ilə yanaşı, Milli Elmlər Akademiyasının və ölkə elminin qarşılıqlı surətdə yeni tarixi

mərhələdə müasir tələblər səviyyəsində inkişaf etdirilməsi üçün geniş perspektivlər açılmış, müasir dövrün reallıqlarından doğan məsul vəzifələr müəyyən edilmişdir. Hazırda Milli Elmlər Akademiyası öz fəaliyyətinin yeniləşmə dövrünün reallıqları mərhələsini yaşayır. Prezident İlham Əliyevin müəyyən etdiyi yeni tarixi mərhələnin ümummillî idealları və dünyaya inteqrasiya prosesinin prioritetləri Milli Elmlər Akademiyasının fəaliyyətini istqamətləndirən əsas prinsiplərdir. Azərbaycan alimləri, Milli Elmlər Akademiyasının kollektivi Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə elminizin və ictimai fikrimizin ölkəmizin inkişafına daha fəal surətdə xidmət etmələri üçün məsuliyyətlə çalışmaqda davam edirlər.

Ədəbiyyat / References

1. <https://lib.aliyevheritage.org/az/4211308.html>
2. <https://science.gov.az/az/news/open/31010>

Историческая встреча Гейдара Алиева с членами Президиума Академии и вопрос статуса Академии

Иса Габиббейли

Академик

Президент Национальной Академии наук Азербайджана

E-mail: isa.habibbeyli@science.az

Резюме. Общенациональный лидер азербайджанского народа, выдающийся государственный деятель Гейдар Алиев в своей многолетней государственной деятельности придавал большое значение научному фактору, постоянно проявлял особое внимание развитию науки и к учёным, использованию научных идей для дальнейшего развития возглавляемой им страны и её народа.

Особое внимание в статье уделено исторической встрече в президентской резиденции 31 января 1997 года Президента Азербайджанской Республики Гейдара Алиева с членами Президиума Академии наук, действительными членами и членами-корреспондентами АН, известными учёными нашей республики как события, имеющего в полном смысле слова, значение важного поворота науки страны, в особенности в истории и дальнейшем развитии высшего государственного органа.

В статье положения с требованиями и предложениями выдающегося государственного деятеля Гейдара Алиева являются утвердившимся золотым правилом, основанным на мировом опыте Национальной Академии наук и реальностях страны. К тому же, в отношении стратегии и структуры Азербайджанской Академии наук с точки зрения национальных интересов нашего народа и пользы государственного суверенитета, предложенные Президентом Гейдаром Алиевым 31 января 1997 года требования о необходимости проведения преобразований в области науки, являются постепенным претворением в жизнь актуального принципа неизменного развития.

Ключевые слова: Гейдар Алиев, Национальная Академия наук, государственная деятельность, период Независимости